

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КІЦМАНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням педагогічної ради

ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»

від «28» 02 2025 р. протокол № 5

Введено в дію наказом

ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»

від «05» 03 2025 р. № 35-г

Директор Іван БІЛЯР

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ ТА
ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ ТА ЇХ МОНІТОРИНГ»

підготовки фахового молодшого бакалавра

за освітньо-професійною програмою

«ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ»

2025 рік

Укладачі:

Тетяна ДРУЦУЛ, кандидат юридичних наук, викладач землевпорядних та юридичних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

Тетяна Антошук, кандидат архітектури, викладач землевпорядних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»

Ганна Антошук, викладач землевпорядних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач - методист

Розглянуто та схвалено

цикловою комісією агромеханічних та землевпорядних дисциплін

Протокол № 7 від «07» 02. 2025 року

Голова циклової комісії Ганна АНТОЩУК

Погоджено

методичною радою

Протокол № 4 від «27» 02. 2025 року

Голова методичної ради Світлана СЛОБОДЯН

Пояснювальна записка

Предметом вивчення освітнього компонента «Державний контроль за використанням та охороною земель та їх моніторинг» є вивчення законодавчо-нормативної бази та основних принципи її застосування в галузі охорони земель та збалансованого використання земельних ресурсів, а також вивчення процесів здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, обґрунтування інструментів реалізації такого контролю, вміння аналізувати випадки порушень земельного законодавства та розраховувати завдану шкоду земельним ресурсам.

Міждисциплінарні зв'язки: «Земельне право», «Правознавство», «Управління земельними ресурсами», «Землепорядне проектування», «Організація діловодства».

Для кращого засвоєння матеріалу викладач повинен використовувати різноманітні форми і методи навчання: заняття на виробництві, заняття-екскурсії, рольові ігри, семінарські заняття, інноваційні технології, наочні посібники (карти землекористування, кадастрові плани, зразки документації з управління земельними ресурсами, цифрові моделі рельєфу, геоінформаційні системи, аерофотознімки, тематичні плакати, навчальні відеофільми, презентації, моделі земельних ділянок).

Структура освітнього компонента є орієнтовною. Під час складання робочих навчальних програм викладачі можуть вносити обґрунтовані зміни та доповнення в зміст навчального матеріалу та розділ навчальних годин за темами в межах бюджету часу, відведеному навчальним планом на вивчення освітнього компоненту. Внесені зміни та доповнення мають бути обговорені на засіданні циклової комісії і затверджені заступником директора з навчальної роботи.

Програма освітнього компонента складається з таких розділів:

1. Державний контроль за використанням і охороною земель.
2. Моніторинг земель.

1. Мета та завдання вивчення освітнього компонента

Метою вивчення навчальної дисципліни «Державний контроль за використанням та охороною земель та їх моніторинг» є надання здобувачам освіти теоретичних основ в галузі державного контролю за використанням і охороною земель на сучасному етапі розвитку економічних і земельних відносин.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Державний контроль за використанням та охороною земель та їх моніторинг» є ознайомлення здобувачів освіти із актуальними проблемами охорони земель, системою органів, що здійснюють державний контроль за використанням і охороною земель та їх моніторинг в Україні, їх основними завданнями, правами та обов'язками..

2. Очікувані результати навчання

Відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 193 Геодезія та землеустрій освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України «від 10.02.2023 р. № 137, відповідності до Наказу Міністерства освіти і науки України від 02.05.2023 року № 510 «Про затвердження Типового положення про організацію освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти та Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти» у результаті вивчення освітнього компонента «Земельний кодекс України» здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми у процесі професійної діяльності в сфері геодезії та землеустрою із застосуванням теоретичних знань та методів, геодезичних, фотограмметричних, геоінформаційних, картографічних технологій і систем землеустрою та кадастру, чинного законодавства щодо регулювання земельних відносин.

Загальні компетентності: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професії; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність проведення

досліджень на відповідному рівні; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатність бути критичним та самокритичним; здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності: знання і розуміння теорії, методології, принципів, технологій і методик у сферах геодезії, землеустрою, управління земельними ресурсами, кадастрів та оцінки земель, розуміння процесів, що протікають в геодезії та землеустрої загалом та на рівні окремих об'єктів і суб'єктів у цих галузях, знання основних законодавчих актів, нормативно-правових документів, довідкових матеріалів, чинних стандартів, технічних умов, інструкцій та інших нормативно-розпорядчих документів у професійній діяльності, готовність отримувати й обробляти інженерно-геодезичну та кадастрову інформацію при розробці документації із землеустрою, здатність аргументувати вибір методу розв'язання спеціалізованого завдання, оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення в землевпорядній галузі, здатність формулювати і розробляти технічні завдання і використовувати засоби автоматизації при організації використання земельних ресурсів, здатність інтегрувати знання з інших дисциплін, застосовувати системний підхід та враховувати техніко-технологічні аспекти при проведенні досліджень з проблематики геодезії та землеустрою, здатність розуміти, аналізувати і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, що впливають на формування землевпорядних рішень.

Оволодівши зазначеними вище компетентностями, здобувач освіти повинен

знати:

- систему органів, яка здійснює державний контроль за використанням і охороною земель та їх моніторинг;
- права і обов'язки державних інспекторів у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель;
- види порушень земельного законодавства та відповідальність за них; вимоги щодо цільового використання земель;
- критерії оцінювання земель з ерозійної небезпеки, пестицидного, техногенного та радіаційного забруднення, земель з аномальними явищами, принципи здійснення моніторингу і контролю дотримання порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва;

вміти:

- оформляти відповідні документи під час виявлення порушень земельного законодавства;
- готувати матеріали про адміністративне правопорушення земельного законодавства;
- кваліфіковано визначати ступінь адміністративного стягнення залежно від вчиненого правопорушення, вести провадження справ в органах державного контролю;
- складати звітність за проведення державного контролю та моніторингу; збирати матеріали для проведення моніторингу земель, проводити їх обробку;
- оцінювати екологічний стан земель залежно від ступеня ерозійної небезпеки, забруднення земель пестицидами, техногенного та радіаційного забруднення, стан меліорованих земель;
- здійснювати контроль правильності обрахунку розміру втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва.

3. Структура освітнього компонента

№ з /п	Назва розділу, теми програми	Обсяг годин				
		всього	у тому числі			
			лекційні	практичні	лабораторні	навчальна практика
1	2	3	4	5	6	7
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА						
1. Державний контроль за використанням і охороною земель						
1.1	Вступ. Сучасні проблеми охорони земель	7	2	2		3
1.2	Система органів, які здійснюють державний контроль	7	2	2		3
1.3	Організація і здійснення державного контролю	7	2	2		3
1.4	Види порушень земельного законодавства та відповідальність за них	7	2	2		3
1.5	Порядок оформлення матеріалів про порушення вимог земельного законодавства, їх облік, розгляд, оскарження	7	2	2		3
По розділу 1		35	10	10		15
2. Моніторинг земель						
2.1	Поняття моніторингу як системи спостережень, характеристика моніторингу земель	6	2	2		2
2.2	Основні завдання, принципи і структура системи моніторингу земель України	6	2	2		2
2.3	Моніторинг забруднених та еродованих земель	8	2	2		4
2.4	Моніторинг меліорованих земель, земель з аномальними явищами	6	2	2		2
2.5	Моніторинг родючості ґрунту	8	2	2		4
2.6	Принципи і способи здійснення моніторингу земель	6	2	2		2
2.7	Моніторинг (контроль) дотримання порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва	7	2	2		3
2.8	Геоінформаційні системи як інструментарій формування моніторингу земель. Використання результатів	8	2	2		4

моніторингу						
<i>По розділу 2</i>	55	16	16			23
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА						
КУРСОВА РОБОТА						
<i>РАЗОМПО ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТУ</i>	90	46	12			32

4. Зміст освітнього компонента

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

РОЗДІЛ 1. ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ І ОХОРОНОЮ ЗЕМЕЛЬ.

1.1. Вступ. Сучасні проблеми охорони земель.

Актуальні проблеми охорони земель в Україні та області, їх динаміка, завдання державного контролю за використанням земель. Необхідність раціонального використання і збереження земель для наступних поколінь. Проблема значного погіршення земель (а також їх зменшення) в результаті ерозії ґрунтів, їх дефляції, неякісного проведення зрошувальної та осушувальної меліорації, радіоактивного забруднення, інших негативних явищ антропогенної діяльності. Випадки самовільного захоплення земельних ділянок для городництва, будівництва, незаконного видобутку корисних копалин та засади боротьби з ними. *Необхідність економії земель, зокрема сільськогосподарського призначення, недопущення їх надмірного відведення для різних несільськогосподарських цілей. Необхідність проведення державного контролю за використанням і охороною земель та їх моніторингу.*

2.2. Система органів, які здійснюють державний контроль за використанням і охороною земель.

Повноваження Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру в частині контролю за дотриманням земельного законодавства, використанням та охороною земель усіх категорій і форм власності.

Повноваження Державної екологічної інспекції.

2.3. Організація і здійснення державного контролю.

Організація і здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель та проведення моніторингу ґрунтів.

Повноваження державних інспекторів у сфері державного контролю за використанням та охороною земель та дотриманням вимог законодавства України про охорону земель.

2.4. Види порушень земельного законодавства та відповідальність за них.

Порушення земельного законодавства згідно з Земельним кодексом України.

Відповідальність за порушення земельного законодавства України, передбачена статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення.

2.5. Порядок оформлення матеріалів про порушення вимог земельного законодавства, їх облік, розгляд, оскарження.

Інструкції з оформлення державними інспекторами у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель матеріалів про адміністративні правопорушення.

Оформлення протоколу про адміністративне правопорушення.

Розгляд справ про адміністративне правопорушення.

РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ЗЕМЕЛЬ.

Тема: 2.1. Поняття моніторингу як системи спостережень, оцінки та прогнозу стану природного середовища.

Основні завдання та схема моніторингу. Моніторинг як система спостережень за факторами дії та станом природного середовища. Моніторинг як система оцінки та прогнозу майбутнього стану довкілля. Організація спостережень за станом природного середовища. Напрями та

особливості формування й здійснення моніторингу земель. Нормативно-правове забезпечення моніторингу земель.

Тема 2.2. Основні завдання, принципи і структура системи моніторингу земель України.

Поняття, складові частини та класифікація моніторингу земель України. Види моніторингу на різних територіальних рівнях. Глобальна система моніторингу навколишнього середовища (ГСМНС). Державні органи, уповноважені вести моніторинг довкілля загалом, моніторинг земель. Державні органи, уповноважені вести моніторинг ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення.

Тема: 2.3. Моніторинг забруднених та еродованих земель. Моніторинг забруднених земель.

Кризова ситуація. Найбільш актуальні екологічні проблеми України. Поняття гранично допустимих концентрацій забруднювальних речовин у ґрунтах та їх порівняння з фактичним станом. Оцінювання ерозійної небезпеки.

Тема: 2.4. Моніторинг меліорованих земель, земель з аномальними явищами.

Вимоги щодо організації та проведення спостережень за станом зрошуваних та осушуваних і прилеглих до них земель. Завдання та організаційні засади здійснення моніторингу меліорованих земель. Спеціальні види моніторингу меліорованих земель. Моніторинг земель з аномальними явищами. Види аномальних явищ, основні відомі причини їх виникнення.

Тема: 2.5. Принципи і способи здійснення моніторингу земель. Принципи моніторингу. Дистанційне зондування (ДЗ).

Тема: 2.6. Моніторинг родючості ґрунту. Моніторинг (контроль) дотримання порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва.

Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню. Випадки, в яких передбачено звільнення від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

Тема: 2.7. Моніторинг (контроль) дотримання порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва.

Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню. Випадки, в яких передбачено звільнення від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

Тема: 2.8. Геоінформаційні системи як інструментарій формування моніторингу земель. Використання результатів моніторингу.

Геоінформаційне забезпечення моніторингу земель міського середовища. Інфраструктура просторових даних для моніторингу земель. Геоінформаційний аналіз земель на прикладі об'єднаних територіальних громад. Картографо-аналітичні матеріали.

Самостійна робота

Основним завданням закладів фахової передвищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є формування творчої особистості, спеціаліста, здатного до самостійного підвищення фахового рівня, самоосвіти, креативності, інноваційної діяльності. Але вирішення цього завдання неможливе, якщо в освітньому процесі існуватиме лише передача знань від викладача до здобувача освіти. Щоб залучити здобувача освіти до активного здобуття знань, неocenною є роль самостійної роботи.

В орієнтовній структурі освітнього компоненту до кожного розділу вказано кількість годин, відведена на самостійне вивчення. Самі ж теми самостійного вивчення визначає викладач, що забезпечуватиме його творче ставлення до праці, надасть можливість розвивати педагогічно доцільну лінію співпраці та перетворити дисципліну на засіб формування всебічно розвинутої особистості здобувача освіти.

Визначені теми самостійного вивчення повинні бути відображені в робочій навчальній програмі, розглянуті на засіданні циклової комісії та затверджені заступником директора з навчальної роботи.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики (оцінювання та демонстрування результатів навчання) є: Усне опитування на заняттях; письмові завдання; самостійні роботи; тестування; екзамен.

6. Критерії оцінювання навчальних досягнень

«Відмінно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом;

«Добре» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів;

«Задовільно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки;

«Незадовільно» - оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.

7. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основана

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III.
2. Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 15.
3. Положення про моніторинг земель, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 1993 р. № 661.
4. Положення про державну систему моніторингу довкілля, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391.
5. Положення про моніторинг ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення, затверджене наказом Міністерства аграрної політики України 26.02.2004 № 51.
6. Моніторинг довкілля / В.В. Рома, О.В. Степова. – Полтава : ПНТУ ім. Ю. Кондратюка, 2016. – 117 с.
7. Сохнич А.Я., Гнаткович Д.І. Система моніторингу земель. – Львів : ЛДАУ 2006. – 30 с.
8. Земельне право України : навч. посіб. / І.І. Каракаш, В. Д. Сидор, Т. Є. Харитоновна та ін.; за ред. І.І. Каракаша і Т.Є. Харитоновної. – Вид. 2-ге, перероб. і допов. – Одеса : Юридична література, 2017. – 588 с.
9. Інструкція з оформлення державними інспекторами у сфері державного контролю за використанням та охороною земель і дотриманням вимог законодавства України про охорону земель матеріалів про адміністративні правопорушення, затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 19.01.2017 № 6.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.84 № 8074-10 (зі змінами та доповненнями на сучасний період).
11. Голюков А.П., Дейнека О.Г, Позднякова Л.О., Черномаз П.О. Регіональна економіка та природокористування : навч. посіб. / За ред. А.П. Голюкова. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 352 с.
12. Закон України “Про державний контроль за використанням та охороною земель” від 19 червня 2003 року № 963-IV.
13. Моніторинг довкілля : підручник / В.М. Боголюбов, М.О. Клименко, В.Б. Монін та ін.; за ред. В.М.Боголюбова і Т.А. Сафранова. – Херсон : Грінь Д.С., 2011. – 530 с.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/ua/>
2. Міністерство аграрної політики та продовольства України <http://minagro.gov.ua/>
3. Державне земельне агентство України <http://land.gov.ua/>
4. Земельний портал України <http://zem.ua/uk/>
5. Сайт землевпорядників України <http://zemres.com/>
6. Землевпорядний вісник <http://zemvisnuk.com.ua/>

Інтернет джерела:

Вебсайт: <https://surl.li/hozagw>